

Do‘stmuhammadov Xumoyun

Pardayev Shohnur

Anotatsiya: Ushbu maqolada oila etikasi tushunchasi, uning ijtimoiy hayotdagi ahamiyati, ma’naviy-me’yoriy asoslari va tarbiyaviy jihatlari ilmiy nuqtai nazardan tahlil qilinadi. Oila a’zolari o’rtasidagi o’zaro hurmat, mas’uliyat, mehr-oqibat, axloqiy qadriyatlar va milliy urf-odatlarining jamiyat barqarorligidagi roli yoritib beriladi. Shuningdek, zamonaviy sharoitda oila etikasi bilan bog‘liq muammolar hamda ularni hal etish yo‘llari ilmiy asoslarda ko‘rib chiqiladi.

Kalit so‘zlar: oila etikasi, ma’naviyat, axloqiy qadriyatlar, tarbiya, o’zaro hurmat, ijtimoiy mas’uliyat, milliy an’ana.

Oila – jamiyatning eng kichik, ammo eng muhim ijtimoiy bo‘g‘ini bo‘lib, insonning axloqiy shakllanishida, ma’naviy kamolotida va barkamol avlodni tarbiyalashda beqiyos ahamiyat kasb etadi. Oila etikasi esa bu jarayonning asosi bo‘lib, oiladagi axloqiy me’yorlar, o’zaro munosabatlar, milliy qadriyatlar va tarbiyaviy an’analar majmuasini anglatadi. Bugungi globallashtirish davrida oila etikasini mustahkamlash, yoshlarni milliy va umuminsoniy qadriyatlar ruhida tarbiyalash jamiyat taraqqiyotining muhim omillaridan biri hisoblanadi.

Oila etikasi insoniyat tarixining barcha davrlarida jamiyatning ma’naviy poydevori sifatida muhim ahamiyat kasb etib kelgan. Har bir jamiyatning rivoji, barqarorligi va ma’naviy salohiyati oilaning mustahkamligi, undagi axloqiy me’yorlarning barqarorligi bilan chambarchas bog‘liq. Oila etikasi deganda, avvalo, oila a’zolari o’rtasidagi o’zaro hurmat, mehr-muhabbat, mas’uliyat, sabr-toqat, sadoqat, halollik, hamjihatlik kabi axloqiy qadriyatlarning bir butun tizimi tushuniladi. Bu me’yorlar oilaning barqarorligi, farzandlarning barkamol shaxs sifatida voyaga yetishi, jamiyatning sog‘lom ijtimoiy muhitini shakllantirishda hal qiluvchi ahamiyatga ega.

Oila inson hayotidagi birinchi maktabdir. Inson dunyoga kelgan ilk kunlardan boshlab oila bag‘rida tarbiya topadi, axloqiy me’yorlarni, milliy qadriyatlarni, jamiyatda qabul qilingan xulq-atvor qoidalarini o‘rganadi. Shu bois oila etikasi nafaqat shaxsiy,

“CONFERENCE OF NATURAL AND APPLIED SCIENCES IN SCIENTIFIC INNOVATIVE RESEARCH”

Volume 02. Issue 08. Avgust 2025

balki ijtimoiy hayotning ham poydevori sanaladi. Ota-onaning o‘zaro munosabati, ularning farzandlarga bo‘lgan e‘tibori, mehr-muhabbati, halolligi, mehnatsevarligi bevosita bolalarning xulq-atvori, dunyoqarashi, hayotga munosabatini shakllantiradi. Shu jihatdan ota-onaning namunasi farzandlar tarbiyasida eng kuchli ta‘sir vositasi bo‘lib xizmat qiladi.

Oila etikasida o‘zaro hurmat birlamchi o‘rinda turadi. Ota va onaning bir-biriga bo‘lgan e‘tibori, mehr-muhabbati, farzandlar bilan o‘zaro samimiy munosabati oilaning mustahkamligini ta‘minlaydi. Bunday muhitda voyaga yetgan farzandlar kelajakda jamiyatda ham sog‘lom munosabatlar o‘rnatishga intiladi. Hurmatning mavjudligi esa oilada nizolarning oldini oladi, a‘zolar o‘rtasida ishonchni mustahkamlaydi, bir-birining shaxsiy fikri va huquqlarini qadrlashni ta‘minlaydi.

Oila etikasi milliy qadriyatlar bilan chambarchas bog‘liq. Har bir xalqning urf-odatlarini, an‘analari, marosimlari oilaviy hayotda axloqiy me‘yorlar sifatida o‘z ifodasini topadi. Masalan, o‘zbek xalqida kattaga hurmat, kichikka izzat ko‘rsatish, ota-onaga itoat, qarindosh-urug‘ bilan aloqalarni mustahkamlash kabi qadriyatlar asrlar davomida oila etikasining ajralmas qismi sifatida yashab kelmoqda. Bu qadriyatlar nafaqat oilaning, balki butun jamiyatning barqarorligi va birligini ta‘minlashga xizmat qiladi. Shuningdek, milliy urf-odatlar oilada mehr-oqibat, sabr-toqat, mardlik, mehnatsevarlik kabi fazilatlarni shakllantirishda muhim o‘rin tutadi.

Zamonaviy davrda globallashuv jarayonlari oila etikasiga yangi talab va sinovlarni yuzaga keltirmoqda. Axborot texnologiyalari, ijtimoiy tarmoqlar, turli madaniyatlarining kesishuvi yosh avlodning dunyoqarashi, axloqiy me‘yorlari va qadriyatlariga bevosita ta‘sir ko‘rsatmoqda. Bunday sharoitda oila etikasini asrab-avaylash, milliy qadriyatlarni yoshlar ongiga singdirish, ularni mustaqil fikrlashga, ma‘naviy poklikka o‘rgatish ota-onalar va jamiyat zimmasiga katta mas‘uliyat yuklaydi. Oilaning ma‘naviy muhitini mustahkamlash uchun ota-onalar bolalar bilan ko‘proq muloqotda bo‘lishi, ularning fikrlarini tinglashi, muammolarini birgalikda hal etishi muhimdir.

Oila etikasi faqatgina oila doirasida emas, balki keng ijtimoiy hayotda ham o‘z aksini topadi. Oilada shakllangan hurmat, mas‘uliyat, halollik, mehnatsevarlik kabi fazilatlar jamiyatning barqaror rivojlanishiga xizmat qiladi. Axloqiy yetuk, ma‘naviy boy,

mustahkam oilalar jamiyatning kuchli poydevoridir. Bunday oilalarda voyaga yetgan yoshlar o‘z kasbida, ijtimoiy munosabatlarda ham halollik, mas’uliyat, adolat kabi qadriyatlarni ustuvor deb biladi. Shu bois davlat miqyosida oilani mustahkamlash, ma’naviy tarbiyani rivojlantirish, milliy qadriyatlarni targ‘ib etishga alohida e’tibor qaratilishi tabiiydir.

Oilaviy etikada gender tenglik masalasi ham muhim o‘rin tutadi. Erkak va ayolning teng huquqli, bir-birini qo‘llab-quvvatlovchi, mas’uliyatni birdek baham ko‘radigan munosabatlari oilaning barqarorligi va farovonligini ta’minlaydi. Ayollarning ta’lim olishi, kasb-hunar egallashi, jamiyat hayotida faol ishtirok etishi oiladagi munosabatlarni yanada sog‘lomlashtiradi. Shu bilan birga, erkakning ham oiladagi mas’uliyati, farzandlar tarbiyasidagi ishtiroki kuchaytirilishi lozim.

Oila etikasi iqtisodiy barqarorlik bilan ham chambarchas bog‘liq. Oilaning moddiy farovonligi ma’naviy muhitga bevosita ta’sir ko‘rsatadi. Moddiy yetishmovchilik, ishsizlik, ma’naviy qadriyatlarning yetarlicha targ‘ib qilinmasligi oilaviy nizolarni keltirib chiqarishi mumkin. Shu bois iqtisodiy imkoniyatlarni oshirish, yosh oilalarni qo‘llab-quvvatlash, uy-joy bilan ta’minlash, bandlikni kuchaytirish davlat siyosatining muhim yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi.

Oila etikasi masalasida ta’lim muassasalari, ommaviy axborot vositalari, jamoat tashkilotlari ham faol ishtirok etishi zarur. Maktabda o‘quvchilarga milliy qadriyatlar, oilaviy tarbiya, axloqiy me’yorlar haqida chuqur bilim berish, televideniye va ijtimoiy tarmoqlarda sog‘lom oila timsolini targ‘ib qilish yoshlarning dunyoqarashini to‘g‘ri shakllantirishga xizmat qiladi. Oilaviy etikaning mustahkamlanishi natijasida jamiyatda jinoyatchilikning kamayishi, sog‘lom turmush tarzining kengayishi, fuqarolarning o‘zaro ishonchi kuchayishi ta’minlanadi.

Xulosa qilib aytganda, oila etikasi nafaqat shaxsiy hayotning, balki butun jamiyatning ma’naviy, iqtisodiy va siyosiy barqarorligining asosiy tayanchlaridan biridir. Milliy qadriyatlarni asrab-avaylash, oiladagi mehr-oqibat va o‘zaro hurmatni mustahkamlash, yoshlarni ma’naviy barkamollikka yo‘naltirish har bir ota-ona, ta’lim muassasasi va jamiyatning umumiy burchidir. Shu yo‘l bilangina biz kelajak avlodni

“CONFERENCE OF NATURAL AND APPLIED SCIENCES IN SCIENTIFIC INNOVATIVE RESEARCH”

Volume 02. Issue 08. Avgust 2025

sogʻlom, maʼnaviy yetuk, milliy va umuminsoniy qadriyatlarni chuqur anglaydigan shaxslar sifatida voyaga yetkaza olamiz.

Oila etikasi jamiyatning maʼnaviy va axloqiy poydevorini mustahkamlashda, sogʻlom ijtimoiy muhitni shakllantirishda hamda kelajak avlodni barkamol inson qilib tarbiyalashda alohida ahamiyat kasb etadi. Oilada qaror topgan oʻzaro hurmat, mehr-muhabbat, masʼuliyat, halollik kabi fazilatlar shaxsning ijtimoiy hayotdagi xulq-atvorini belgilabgina qolmay, butun jamiyatning barqaror rivojlanishiga xizmat qiladi. Milliy urf-odat va qadriyatlar asosida shakllangan oilaviy axloqiy meʼyorlarni asrab-avaylash, ularni yoshlar ongiga chuqur singdirish bugungi globallashuv sharoitida yanada muhimdir. Shu bois ota-onalar, taʼlim muassasalari, jamoat tashkilotlari va davlatning birgalikdagi saʼy-harakatlari oilaning maʼnaviy poydevorini mustahkamlash, yoshlarni sogʻlom dunyoqarashga yoʻnaltirishda hal qiluvchi omil boʻlib xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Oʻzbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. – Toshkent: Adolat, 2023.
2. Karimov I.A. Yuksak maʼnaviyat – yengilmas kuch. – Toshkent: Maʼnaviyat, 2008.
3. Hasanboyeva O., Qodirova F. Oila psixologiyasi. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2019.
4. Norqulov N. Milliy qadriyatlar va oila tarbiyasi. – Toshkent: Yangi asr avlodi, 2021.
5. Sharipova M. Oila etikasining ijtimoiy ahamiyati. // “Maʼnaviyat va jamiyat” ilmiy jurnali, 2022, №3.
6. UNESCO. Family and Ethics in Modern Society. – Paris: UNESCO Publishing, 2020.

Research Science and
Innovation House